

POLITICAL COGNITION LAB

Polish Academy of Sciences

Centrum Badań
nad Uprzedzeniami

Instytut Psychologii
Polska Akademia Nauk

Koronawirus w Polsce: Perspektywa psychologii społecznej

Wyniki pierwszej fali badania podłużnego przeprowadzonego
na reprezentatywnej próbie Polaków i Polek

DIALOG

NARODOWE
CENTRUM
NAUKI

Badanie współfinansowane z grantu NCN 2017/26/M/HS6/00689 oraz ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (DIALOG 0013/2019)

Cele badania

Celem naszego badania było zrozumienie zachowań i przekonań Polaków w czasie pandemii koronawirusa. Raport przedstawia wyniki pierwszej fali badania przeprowadzonego na ogólnopolskiej, reprezentatywnej próbie Polaków.

Badanie ma na celu monitorowanie zmian zachodzących w czasie.

Zmiany te dotyczą: stosunku do zaleceń WHO, poczucia zagrożenia, sposobu interpretowania otaczającej nas rzeczywistości społeczno-politycznej.

Pomiar dokonywany jest co tydzień.

- **Czy Polacy stosują się do zaleceń WHO?**
- **Jaka część Polaków wykazuje się zachowaniami nieodpowiedzialnymi, narażając zdrowie własne i innych?**
- **Jak Polacy oceniają decyzje rządu podejmowane na początku uderzenia pandemii w Polsce?**
- **Czy Polacy chcą, żeby wybory prezydenckie odbyły się w maju 2020r.?**
- **Czy sytuacja materialna Polaków pogorszyła się względem stanu sprzed epidemii?**
- **Czy Polacy wierzą w fake newsy i teorie spiskowe związane z koronawirusem?**
- **Jakie teorie spiskowe cieszą się największą popularnością w dobie epidemii?**
- **Jak wygląda poziom uprzedzeń wobec różnych grup narodowych, zawodowych?**

Metoda badania i charakterystyka próby Polaków

Badanie zostało przeprowadzone na reprezentatywnej próbie dorosłych Polaków (18-77 lat), **N=650**. Posłużono się metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview). Pomiar został zrealizowany na ogólnopolskiej, losowo-kwotowej próbie, gdzie kwoty są dobierane wg reprezentacji w populacji dorosłych Polaków dla płci, wieku i wielkości miejscowości zamieszkania. Badanie przeprowadzono na platformie Instytutu Badań Pollster.

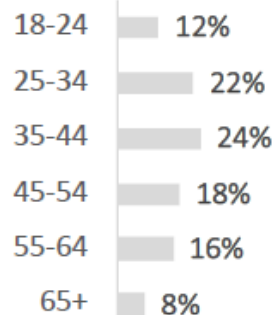
PŁEĆ

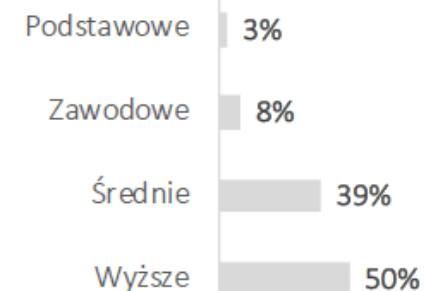
WIELKOŚĆ MIEJSCA ZAMIESZKANIA

WIEK

WYKSZTAŁCENIE

Tło badania

Badanie zostało przeprowadzone w dniach 20 – 23 marca 2020 roku.

Warto przypomnieć, jak wyglądała wtedy sytuacja związana z koronawirusem w Polsce:

- **Do 20 marca zakażenie wirusem wykryto łącznie u 425 osób** (nowych zachorowań tego dnia: 70). **W wyniku COVID-19 zmarło 5 osób***.
- Tego samego dnia minister zdrowia wydał rozporządzenie o wprowadzeniu w Polsce **stanu epidemii**. Tym samym, w życie weszły nowe ograniczenia (m.in. zostały podwyższone kary za złamanie kwarantanny).
- **Stan epidemii nie oznacza jednak przesunięcia majowych wyborów prezydenckich:** nie wprowadza on takich regulacji. W sobotę (21 marca), prezes PiS – Jarosław Kaczyński – w wywiadzie radiowym stwierdził, że nie istnieją przesłanki do przełożenia wyborów.
- 21 marca wykryto 111 nowych zakażeń. Do końca przeprowadzania poniższego badania w Polsce było 749 zachorowań na COVID-19 oraz 8 zgonów*.

*stronazdrowia.pl - Koronawirus w Polsce. Statystyki zachorowań i zgonów w poszczególnych dniach

Główne wnioski

Wyciągnęliśmy szereg wniosków dotyczących wcześniej opisanej kwestii na podstawie zebranych danych.

Wielu respondentów odczuwa lęki związane z pogorszeniem stanu zdrowia zarówno ich samych (58%), w szczególności zaś swoich bliskich (78%). Co więcej, 71% Polaków obawia się pogorszenia własnej sytuacji materialnej. Nic zatem dziwnego, że większość Polaków (ponad 80%) stara się zachowywać zgodnie z wytycznymi WHO, prawdopodobnie dążąc do redukcji swoich lęków, wzmocnienia poczucia kontroli nad obecną sytuacją.

Rezultaty wykazały także, że większość respondentów nie wierzy w fałszywe informacje pojawiające się w internecie (tzw. fake newsy). Wiara w teorie spiskowe dotyczące genezy powstania koronawirusa również nie jest bardzo powszechna i podziela ją od 10% do 25% respondentów (w zależności od treści spisku).

Z drugiej strony jednak, co trzeci Polak uważa, że rząd intencjonalnie manipuluje przekazywanymi informacjami na temat COVID-19 oraz liczby osób zarażonych, zatajając pewne dane dla własnych korzyści. I choć zdaniem 64% respondentów władze podjęły dobre kroki związane z pandemią, większość (prawie 80%) uważa, że zaplanowane na 10 maja wybory prezydenckie powinny zostać przełożone.

Dalsze analizy wykazały, że respondenci nie żywią w stosunku do rządu RP ciepłych uczuć. Okazało się, że przedstawiciele władzy są oceniani gorzej niż powszechnie dyskryminowane w Polsce grupy. Dużo gorsze notowania uzyskały jednak osoby niestosujące się do zaleceń mających ograniczyć pandemię koronawirusa. Polacy określili swój stosunek do takich osób jako zdecydowanie nieżyczliwy (średnio $-33,95^\circ$), podczas gdy stosunek do osób homoseksualnych czy bezdomnych był raczej neutralny (odpowiednio $4,49^\circ$ i $6,29^\circ$), zaś do osób pochodzących z krajów z dużą liczbą osób chorujących na COVID-19 (Włochy, Hiszpania) był raczej pozytywny ($7,78^\circ$ i $10,51^\circ$).

Szczegółowe wyniki widnieją na kolejnych slajdach.

N=650

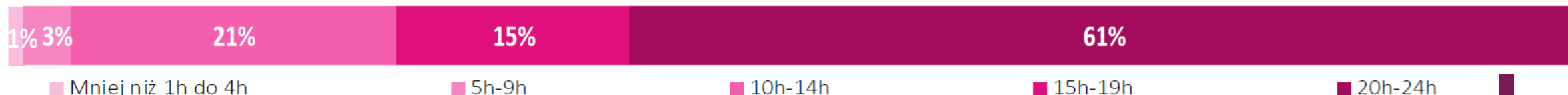
Zachowania podczas pandemii (1)

Na podstawie zebranych danych można sądzić, że ponad tydzień od zamknięcia szkół i uczelni Polacy nie ograniczyli swojej aktywności w sposób drastyczny. Spędzają średnio 5 godzin poza domem i wychodzą z niego niemal codziennie – prawdopodobnie ze względu na wykonywaną pracę.

Proszę zaznaczyć, ile godzin na dobę zazwyczaj spędza Pan/i w domu/mieszkanu, biorąc pod uwagę ostatnie 5 dni.

N = 619

Średnia: 18,78

14% osób deklaruje, że spędza w domu średnio 24h

Proszę wpisać, ile razy wychodził/a Pan/i z domu w ciągu ostatnich 5 dni. Proszę wziąć pod uwagę każde opuszczenie domu/mieszkania.

N = 644

Średnia: 5,99

5% osób twierdzi, że w ogóle nie wychodziło z domu w ciągu ostatnich 5 dni

N=650

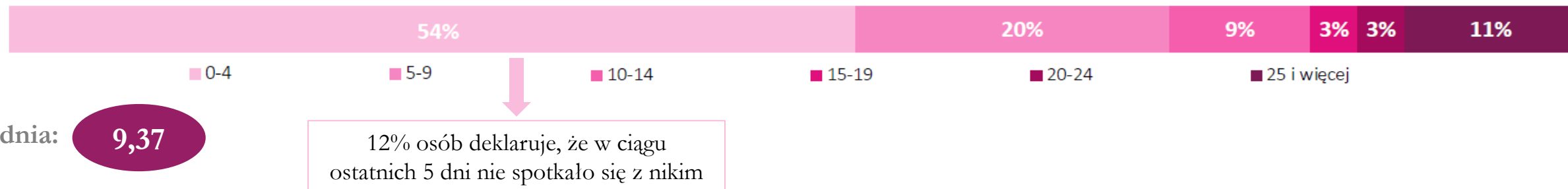
Zachowania podczas pandemii (2)

Spotkania z innymi ludźmi są raczej sporadyczne. Jednocześnie, respondenci zdają się intensywnie śledzić rozwój wydarzeń związanych z koronawirusem.

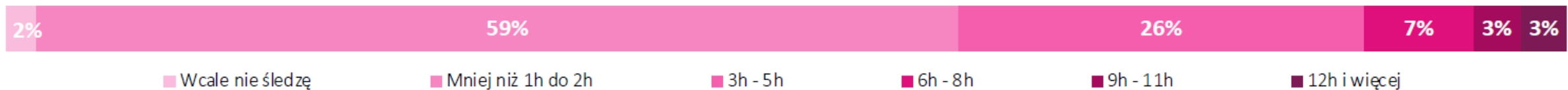
Proszę wpisać z iloma osobami spotkał/a się Pan/i w ciągu ostatnich 5 dni?

N = 628

Proszę zaznaczyć, ile godzin na dobę (średnio) poświęcał/a Pan/i na śledzenie informacji na temat koronawirusa w ciągu ostatnich 5 dni.

N = 616

N=650

Obawa przed koronawirusem

Polacy mają wiele obaw związanych z koronawirusem. Najsilniejsze lęki wiążą się z zachorowaniem bliskiej osoby oraz pogorszeniem sytuacji materialnej. Co ciekawe, w nieco mniejszym stopniu boją się o własne zdrowie.

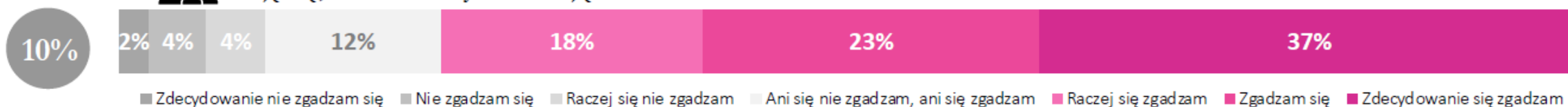
Na ile poniższe stwierdzenia są prawdziwe dla Pana/i osoby? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box i Top3Box: suma % trzech krańcowych odpowiedzi na „nie” (Bottom3Box) i na „tak” (Top3Box)

Bottom3Box

Boję się, że moi bliscy zachorują na koronawirusa

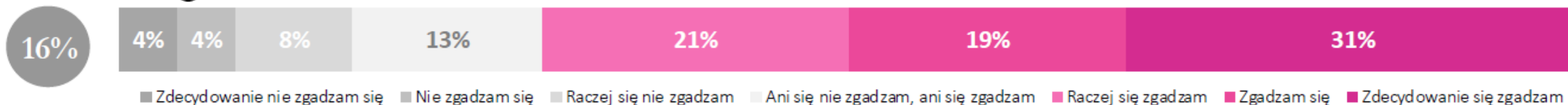

Top3Box

78%

Boję się, że na skutek koronawirusa moja sytuacja materialna ulegnie pogorszeniu

71%

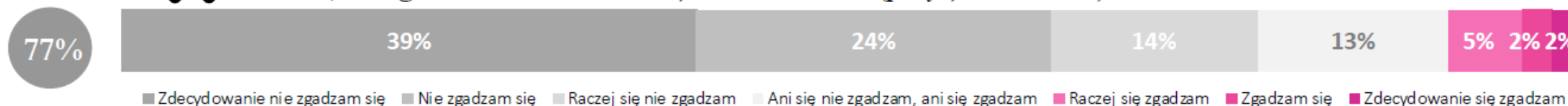
Boję się, że zachoruję na koronawirusa

58%

Uważam, że zagrożenie koronawirusem jest bardzo niskie (pozycja odwrócona)

9%

N=650

Stosowanie się do zaleceń WHO

Zdecydowana większość Polaków stara się przestrzegać zaleceń WHO mających ochronić ich przed koronawirusem. Najczęściej stosują się do wytycznych o dokładnym myciu rąk oraz utrzymywaniu odpowiedniej odległości od innych ludzi. Nieco gorzej wypada stosowanie się do zaleceń dotyczących unikania kontaktów z innymi oraz niewychodzenia z domu.

Proszę zaznaczyć, na ile zgadza się Pan/i z poniższymi stwierdzeniami dotyczącymi Pana/i zachowań podczas pandemii koronawirusa (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Top3Box

4%

87%

Ze względu na epidemię myję ręce częściej i dłużej niż zwykle

6%

84%

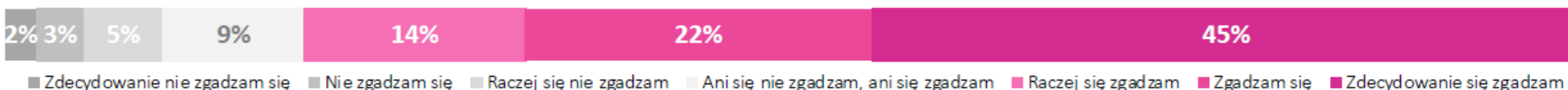
Kiedy jestem poza domem, staram się zachować kilkumetrową odległość od innych ludzi

7%

81%

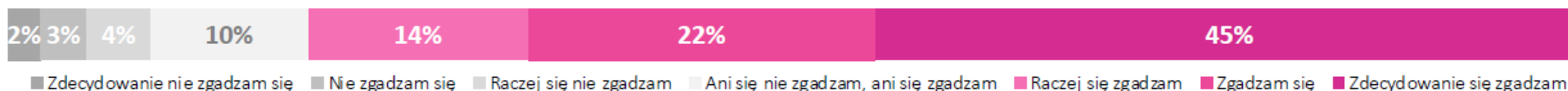
Aby uniknąć zakażenia koronawirusem, zdecydowanie ograniczam kontakty z bliskimi i przyjaciółmi

9%

81%

Staram się nie wychodzić z domu, chyba że jest to absolutnie konieczne

Z czterech pytań (skala 1-7; dokładna treść na poprzedniej stronie) utworzono wskaźnik (średnią) stosowania się do zaleceń WHO ($\alpha = 0.8$).

Średnia dla całej próby wynosi:

5,82

Porównano ze sobą wskaźniki (średnie) stosowania się do zaleceń WHO dla kobiet i mężczyzn. Analizy wykazały, że kobiety i mężczyźni istotnie różnią się między sobą pod względem badanej zmiennej ($t(620.358) = 6,44$; $p < 0,001$). Kobiety w większym stopniu niż mężczyźni stosują się do zaleceń WHO.

5,54

$SD = 1,21$

VS

6,10

$SD = 0,99$

N=650

Negatywne zachowania związane z pandemią

Zebrane dane sugerują, że Polacy poważnie podchodzą do zaleceń dotyczących pozostawania w domu. Mimo to, wśród części respondentów/ek można zauważyć niebezpieczną tendencję do nadużywania obecnej sytuacji. Puste ulice i sklepy zdają się ich kusić do wychodzenia na spacer i robienia zakupów.

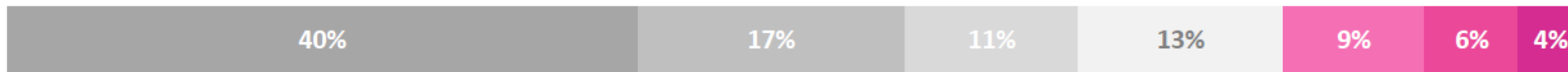
Na ile poniższe stwierdzenia są prawdziwe dla Pana/i osoby? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Top3Box

Mogę podejść na luzie do zaleceń dotyczących ochrony przed koronawirusem, bo inni ludzie się do nich stosują

68%

19%

Korzystając z tego, że na ulicach są pustki, chętnie wychodzę na spacer

62%

18%

Chętnie i często wychodzę do sklepów na zakupy, bo i tak większość ludzi siedzi w swoich domach

78%

10%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

N=650

Negatywne zachowania związane z pandemią: porównania

Z trzech pytań (skala 1-7; dokładna treść na poprzedniej stronie) utworzono wskaźnik (średnią) negatywnych zachowań związanych z pandemią ($\alpha = 0.61$).

Średnia dla całej próby wynosi:

2,64

Porównano ze sobą wskaźniki (średnie) negatywnych zachowań związanych z pandemią dla kobiet i mężczyzn. Analizy wykazały, że kobiety i mężczyźni istotnie różnią się między sobą pod względem badanej zmiennej ($t(648) = -5,29; p < 0,001$). Mężczyźni w większym stopniu niż kobiety zachowują się niewłaściwie w obliczu pandemii.

2,91

$SD = 1,22$

VS

2,39

$SD = 1,23$

N=650

Pomoc innym w czasie pandemii

Zagrożenie koronawirusem spowodowało, że duża część Polaków zaczęła angażować się w pomoc innym. Prawie jedna trzecia respondentów zadeklarowała, że zdarza im się robić zakupy osobom, dla których koronawirus stanowi największe zagrożenie.

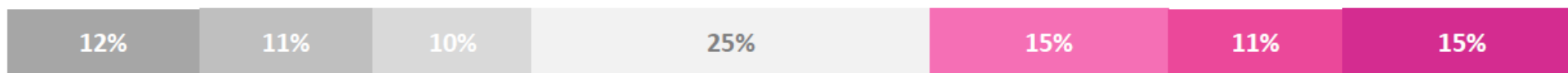
Na ile poniższe stwierdzenia są prawdziwe dla Pana/i osoby? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Top3Box

Pomagam osobom, które ze względu na epidemię powinny zostać w domu

33%

41%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

Zdarza mi się robić zakupy osobom, dla których koronawirus stanowi największe zagrożenie

48%

32%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

N=650

Postrzeganie sytuacji materialnej w czasie pandemii

Oceniając ekonomiczne skutki pandemii, Polacy są podzieleni w opiniach na temat pogorszenia ich osobistej sytuacji materialnej. Zdecydowana większość z nich dostrzega jednak negatywny wpływ koronawirusa na zawartość portfeli rodaków.

Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

Sytuacja własna

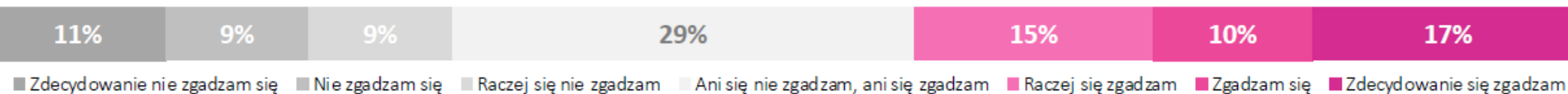
Bottom3Box

Top3Box

29%

42%

W porównaniu do stanu sprzed epidemii, moja obecna sytuacja materialna jest gorsza

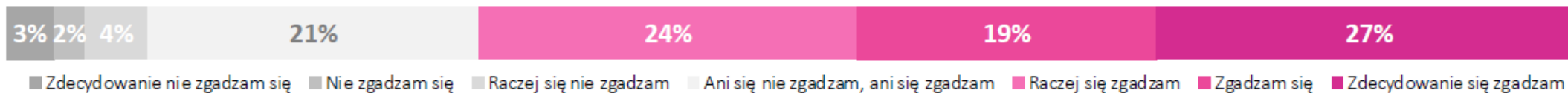

Sytuacja Polaków

9%

70%

W porównaniu do stanu sprzed epidemii, obecna sytuacja materialna Polaków jest gorsza

N=650

Wiara w fake newsy dotyczące koronawirusa

Zdecydowana większość Polaków nie wierzy w fake newsy na temat koronawirusa. Jednym z „najpopularniejszych” fake newsów jest ten dotyczący wpływu wysokich temperatur na koronawirusa – wierzy w niego niemal 1/3 badanych.

Proszę przeczytać poniższe stwierdzenia i zaznaczyć, czy są prawdą, czy nie

Kolorem różowym oznaczono prawidłowe odpowiedzi

Przebywanie w bardzo wysokiej temperaturze pomaga w leczeniu koronawirusa

Koronawirus nie jest zagrożeniem dla młodych ludzi

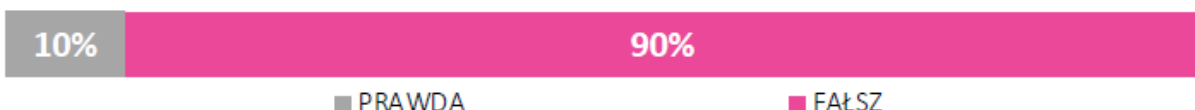
Witamina C jest skutecznym lekiem na koronawirusa

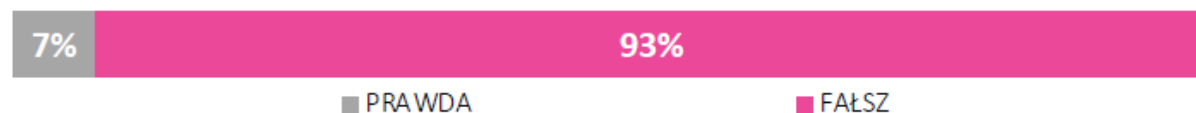
Spożywanie alkoholu zabezpiecza przed koronawirusem

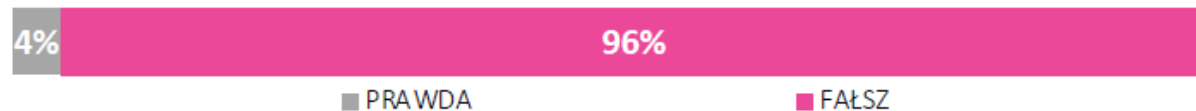
Produkty importowane z Chin są źródłem koronawirusa

Marihuana pomaga w leczeniu koronawirusa

Koronawirus jest przenoszony przez psy

Antybiotyki nie zabijają koronawirusa

Koronawirusa nie można nabawić się od ugryzienia komara

Polityka i relacje międzygrupowe

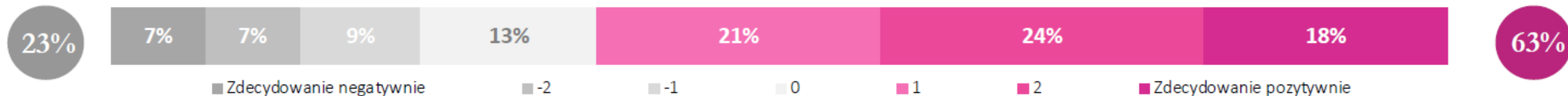
N=650

Polityka: ocena działań rządu i wybory prezydenckie

Większość Polaków pozytywnie ocenia działania rządu mające zwalczać epidemię koronawirusa. Polacy uważają jednak, że wybory prezydenckie zdecydowanie powinny zostać przełożone. Jednocześnie, pójście do urn wyborczych po zażegnaniu pandemii wydaje się obecnie znacznie ważniejsze, niż kiedykolwiek wcześniej – trzech na czterech Polaków deklaruje, że pójdzie oddać w nich swój głos.

Bottom3Box Jak ocenia Pan/i działania rządu w związku z epidemią koronawirusa? (skala od -3 do +3)

Top3Box

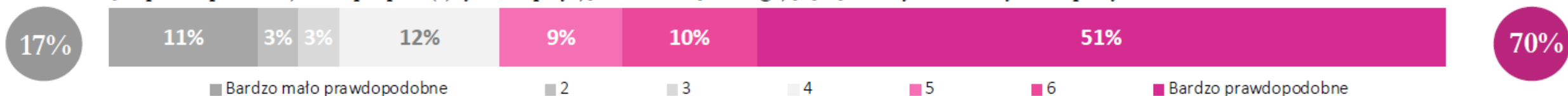

Wybory prezydenckie 2020 (skala od 1 do 7)

Czy Pana/i zdaniem wybory prezydenckie powinny zostać przełożone (tj. nie odbywać się w maju 2020 r.)?

Jak prawdopodobne jest, że podpisał(a)by Pan/i petycję internetową, domagającą się zmiany terminu wyborów prezydenckich?

Gdyby wybory prezydenckie miały się odbyć w maju 2020 roku, a epidemia koronawirusa została do tego czasu zażegnana, czy wziąłby/wzięłaby Pan/i w nich udział?

N=650

Spisek: polskie władze

Polacy są podzieleni w opiniach na temat wykorzystywania sytuacji pandemii przez rząd. Spora część uważa, że opinia publiczna celowo nie jest rzetelnie informowana na temat koronawirusa i skali problemów z nim związanych. Warto zauważyć, że jest to „najpopularniejszy” z badanych przez nas spisków – wierzy w niego około 1/3 Polaków. Może to świadczyć o nieufności do polskiego rządu.

Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Aby zwiększyć swoje wpływy, władze polskie sprytnie manipulują informacjami dotyczącymi koronawirusa

Top3Box

43%

19%

14%

10%

20%

14%

10%

13%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

37%

Polskie władze ukrywają prawdziwe informacje na temat koronawirusa przed obywatelami Polski

47%

20%

17%

10%

19%

13%

10%

11%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

34%

Polskie władze celowo zatajają prawdziwą liczbę osób chorych na koronawirusa w Polsce

46%

22%

15%

9%

21%

13%

10%

10%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

33%

Władze polskie ukrywają osoby chore na koronawirusa, by nikt nie dowiedział się o prawdziwej skali problemu, z jakim mierzy się Polska

50%

25%

15%

10%

18%

12%

10%

10%

■ Zdecydowanie nie zgadzam się ■ Nie zgadzam się ■ Raczej się nie zgadzam ■ Ani się nie zgadzam, ani się zgadzam ■ Raczej się zgadzam ■ Zgadzam się ■ Zdecydowanie się zgadzam

32%

N=650

Spisek: wirus jako plan ekologów

Jedynie około 10 % badanych wierzy w spisek mówiący o roli ekologów w powstaniu koronawirusa.

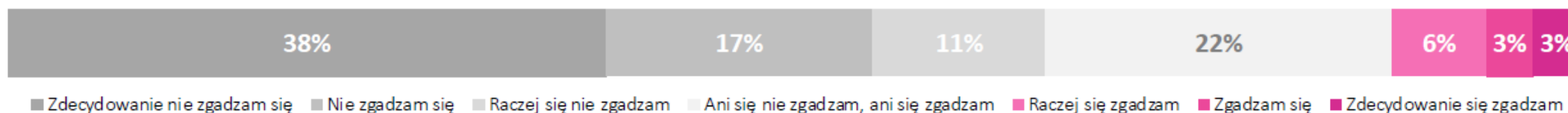
Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Top3Box

Koronawirus to sposób na sekretną realizację planów ruchu klimatycznego

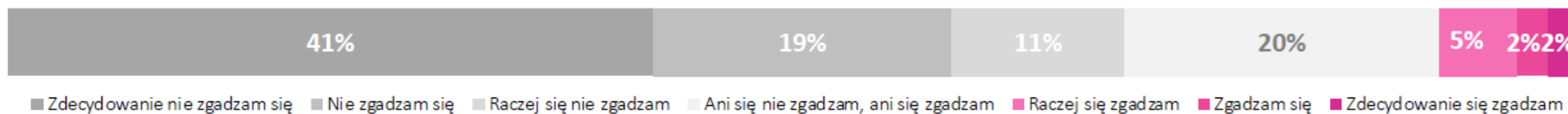
48%

12%

Koronawirus został stworzony przez ekologów w celu zmniejszenia liczby ludności i poprawy stanu środowiska

47%

9%

N=650

Spisek: przemysł medyczno-farmaceutyczny

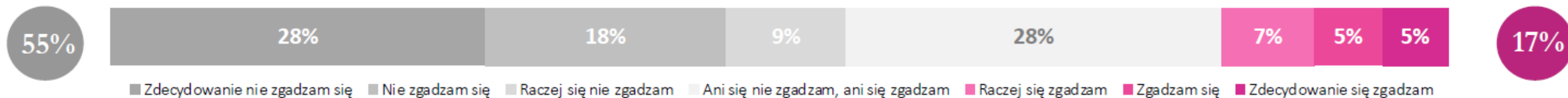
Prawie co piąty Polak twierdzi, że za stworzeniem koronawirusa stoją koncerny farmaceutyczne.

Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

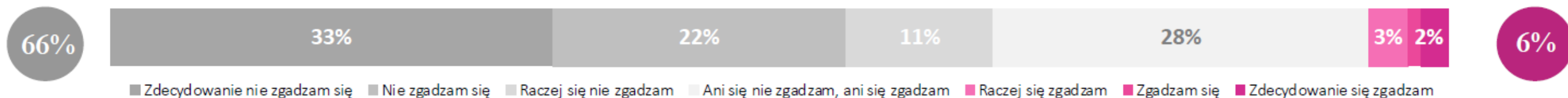
Bottom3Box

Top3Box

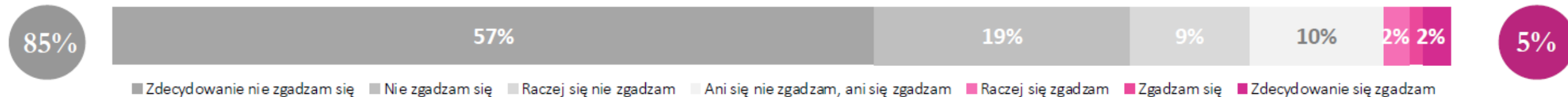
Koronawirus został stworzony przez koncerny farmaceutyczne

Lekarstwa, które mają za zadanie pomóc osobom chorym na koronawirusa tak naprawdę pogarszają ich stan

Lekarze dążą do rozprzestrzenienia się koronawirusa

N=650

Spisek: USA i Chiny

W przeszłości wiele spisków dotyczyło skrytego wpływu obcych mocarstw na globalne procesy.

W przypadku pandemii koronawirusa nie jest inaczej.

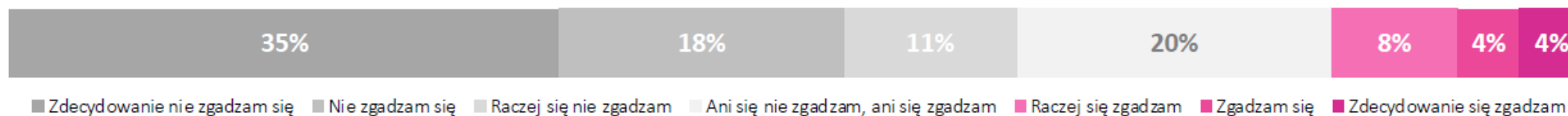
Prawie 20% Polaków wierzy, że USA i Chiny są odpowiedzialne za pojawienie się wirusa.

Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box Koronawirus został stworzony przez Amerykanów w celu poprawienia pozycji USA w wojnie gospodarczej z Chinami

Top3Box

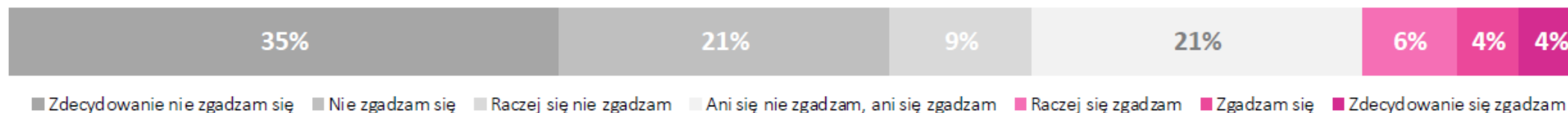
64%

16%

Koronawirus został stworzony przez amerykański rząd w celu przejęcia kontroli nad gospodarką światową

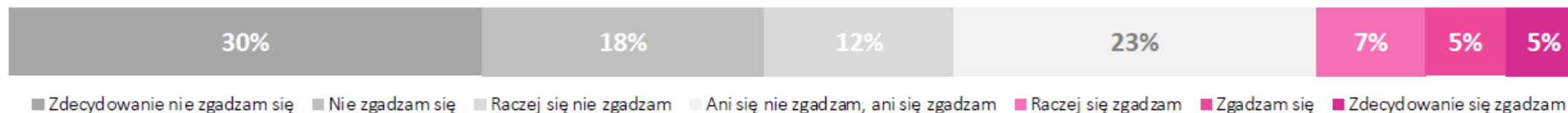
65%

14%

Koronawirus został stworzony przez Chińczyków w celu przejęcia kontroli nad gospodarką światową

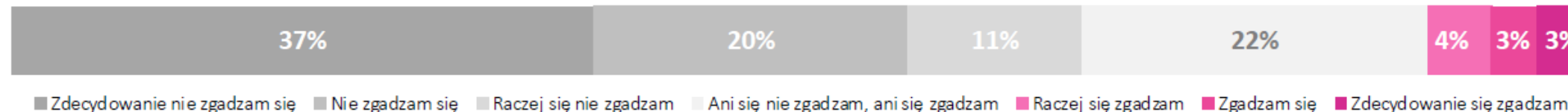
60%

17%

Koronawirus był celowo rozprzestrzeniany przez Chińczyków w lokalach gastronomicznych/za pośrednictwem produktów żywnościowych

68%

10%

N=650 Spisek: wirus jako plan „usunięcia” osób starszych lub słabszych

Zdaniem prawie co czwartego Polaka, celem stworzenia koronawirusa było pozbycie się starszych i najsłabszych. Według związanych z tym teorii spiskowych ma to służyć państwu, które borykają się z problemem wypłacania emerytur.

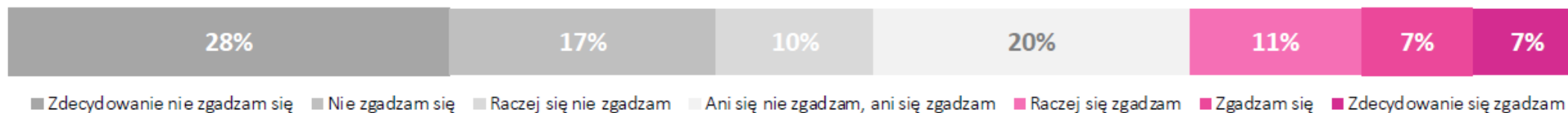
Na ile zgadza się Pan/i lub nie zgadza z poniższymi stwierdzeniami? (skala od 1 do 7)

Bottom3Box

Top3Box

Koronawirus ma za zadanie pozostawić przy życiu jedynie najsilniejszych

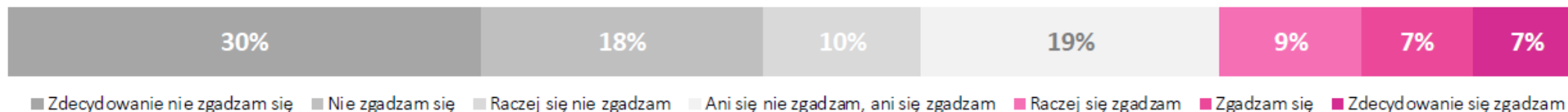
55%

25%

Koronawirus został stworzony po to, by wyeliminować najsłabszych

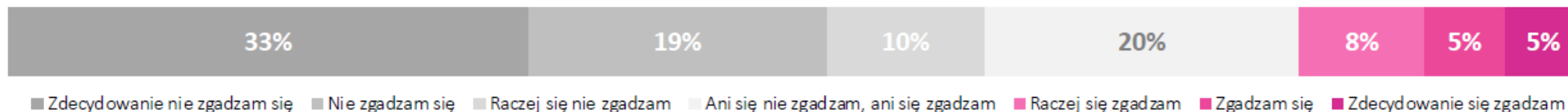
58%

23%

Koronawirus został stworzony w celu pozbycia się starszych osób

62%

18%

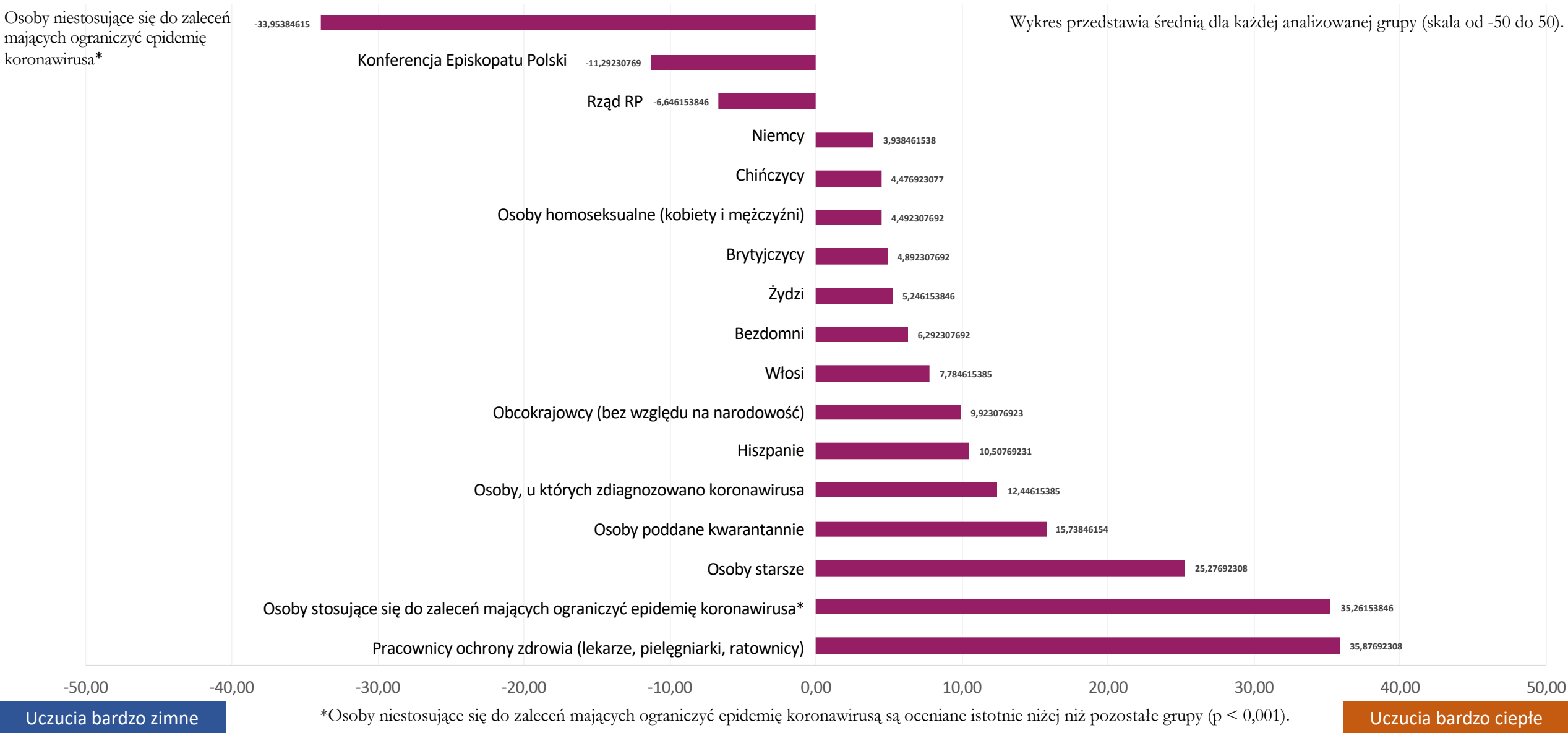
N=650

Postawy wobec grup: „termometr” uczuć

Proszę określić temperaturę swoich uczuć wobec wymienionych niżej grup. Odpowiadając, proszę skorzystać z Termometru Uczuć, gdzie wysoka temperatura (50°) oznacza uczucia pozytywne (ciepłe), a niska (-50°) uczucia negatywne (zimne). Temperatura zerowa oznacza uczucia neutralne.

Osoby niestosujące się do zaleceń mających ograniczyć epidemię koronawirusa*

Wykres przedstawia średnią dla każdej analizowanej grupy (skala od -50 do 50).

*Osoby niestosujące się do zaleceń mających ograniczyć epidemię koronawirusa są oceniane istotnie niżej niż pozostałe grupy (p < 0,001).

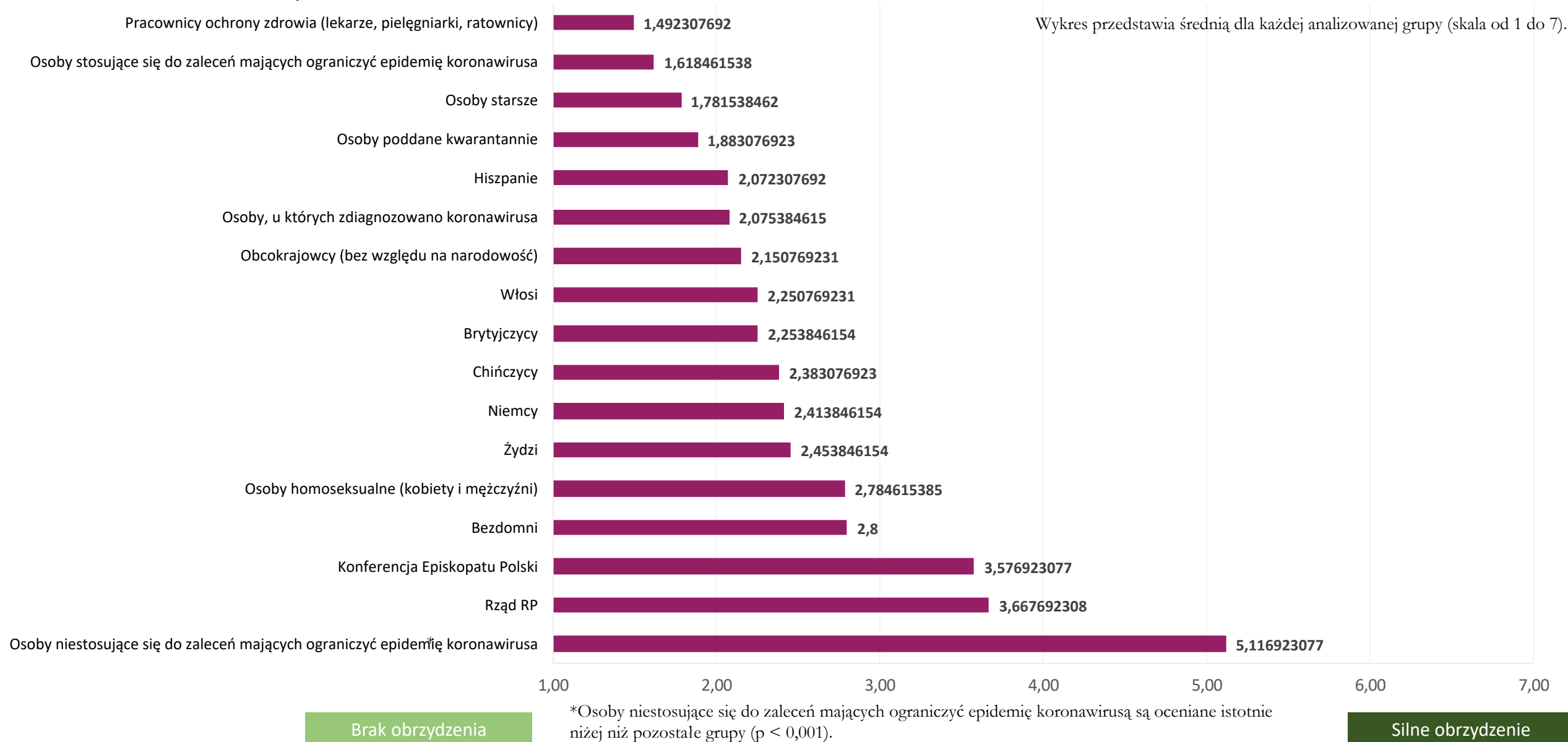
Uczucia bardzo zimne

Uczucia bardzo ciepłe

N=650

Postawy wobec grup: odczuwane obrzydzenie

W jakim stopniu odczuwa Pan/i obrzydzenie wobec wymienionych grup? Proszę odpowiedzieć, posługując się skalą od 1 do 7, gdzie 1 oznacza „w ogóle nie odczuwam obrzydzenia”, a 7 – odczuwam bardzo silne obrzydzenie”

Autorzy

Zuzanna Molenda

Marta Marchlewska

Paulina Górska

Piotr Michalski

Dagmara Szczepańska

Aleksandra Furman

Katarzyna Malinowska

Kontakt:

mmarchlewska@psych.pan.pl
paulina.gorska@psych.uw.edu.pl

politicalcognition.psych.pan.pl/
cbu.psychologia.pl/

POLITICAL COGNITION LAB

Polish Academy of Sciences

**Centrum Badań
nad Uprzedzeniami**